

Podobné příhody vždy vyvolají celospolečenskou diskusi, zda by se kouzelnictví nemělo postavit mimo zákon a celou situaci tak dostat pod kontrolu státní jurisdikce, tedy i kriminální policie. Podobně se množí požadavky na vědecké zkoumání fenoménu kouzelnictví, jeho metod a výsledků, a to se zvláštním zřetelem k jeho případnému využití ku prospěchu společnosti, místo k zabíjení lidí. Dokud se magickou energií sangumů skutečně ne-

podarí přesměrovat například k výrobě elektřiny, neměli bychom si s nimi v Čechách nic začínat. Nevysvětlitelná úmrtí nechť jsou u nás nadále přičítána bakteriálnímu řádění, nepovedeným genům, osudu nebo nadpřirozenu, v podstatě čemukoli dle osobního vkusu, jenom ne sousedskému urknutí. Neboť od něj vede přímá cesta k leteckému zásobování obležených Pardubic, cesta široká a krátká. □

Jak se jezdí stopem

TOMÁŠ GRIM

Jste-li příslušníkem sesterské skupiny šimpanzů (li- doopem druhu *Homo sapiens*), stačí když si stoupnete ke krajnici, pozvednete pravici či levici (dle zeměpisných délek a šířek) a streotypními kývavými pohyby předloktí, čím dál tím více křečovitými, se pokusíte zastavit jedno z projíždějících vozidel – dokud vás neschvátí kyslíkový dluh.

Pokud jste genem, který nekóduje nic hezkého či užitečného, není od věci v rámci zachování svého bytí stopovat také – stačí se přifařit do blízkosti žádoucího a úspěšného kolegy. Geny, které k ničemu nejsou (nebo dokonce spadají do kategorie molekulární „škodné“), se takto mohou vesele (Vari! Antropomorfismus!) šířit a škodit – samozřejmě ale jen v jistých mezích, které je dobré nepřekročit. Genetic hitch-hiking je jedním z řady důvodů, proč jsou organizmy fušerské slátaniny a život je mnohdy taková mizérie.

A co mám dělat já? ptá se mem. Žádný problém. Svězt se s někým úspěšnějším, kdo má dost financí na zakoupení vehiklu, nebo s tím, kdo se zalíbil selekci. Ideálním prostředkem šíření nějaké myšlenky je její spojení s již existujícím úspěšným memem. Pokud budete chtít rozšířit určitý názor, držte se tradičního a osvědčeného postupu. To, čím chcete kulturu infikovat, neříkejte sami, bude efektivnější, když to bude osobní názor třeba Járy Cimrmana. Běžně se s tím setkáváme v reklamě – každý má hned lepší pocit, když si zvyšuje pH v ústech stejnou žvýkačkou jako Jaromír Jágr.

Reklamou to ovšem nekončí, ale začíná. Obzvláště oblíbeným způsobem stopování mezi dnešními vědci je vzájemné připisování na publikace. Bylo by zajímavé vybadat, kolik vědců opravdu publikační vehikl „řídí“ a kolik se nechává vézt za úplatu v podobě zapůjčení elektroforézního gelu, starého akvária či fundamentální monografie J. Moravce a spol. (1971): Dutost celeru. (Jistě není náhodou, že kolega požádaný o zkritizování manuskriptu tohoto povídání poznamenal „Dobře, přečtu si to, ale něco za něco,“ a pomalu pozvedl pravici ve známém stopařském gestu.)

Oblíbeným sportem je odnepaměti memová jízda se slavnými osobnostmi. Jejich pouhá přítomnost zaručuje, že to pojedou jak namydlený blesk, o čemž se zajisté přesvědčila řada pseudoosobností – slečna Lewinská vedle Billa Clintona nebo proutkaři vedle pana prezidenta (vzpomeňte si také na alotria Forresta Gumpa ze stejnojmenného oskarového filmu). Zavedeným memovým tahounem, který nikdy nezklame, je papež, politiky nemálo vytěžovaný.

Vzájemné tažení memů usnadňují jejich homologické úseky – letný pohled na populační dynamiku latinskoamerických telenovel nám hezky ilustruje tento fenomén, jak jsme si jistě při sledování našich

televizních stanic povšimli. Postrčit mem k vyšším frekvencím jeho výskytu lze i formou jeho prezentace – třeba manipulativním autorským plurálem (viz předešlou větu).

Evoluci nepodléhají jen myšlenky, ale i způsoby jejich šíření – biblické memy oděné do malůvek na pergamenu v době dnešních polygrafických figlů ztrácejí svou virulenci, a jsou tedy nahrazovány komiksovými biblickými příběhy, které jsou pro mládež nakažlivější. Komiksová svatá trojice Superman, kačer Donald a Mickey Mouse razí cestu, Mojžíš, Jozue & comp. následují.

Nakonec zjišťujeme, že ideje se nešíří ani tak proto, že by přinášely něco užitečného, co by nám život zlepšovalo, ale jednoduše proto, že zapadnou do memového kontextu (analogie s geny je zde úplná) ať už svou logickou bezesporností, nebo přichycením zavedené myšlenky, či vynořením z úst známé osobnosti. (Ne)veselé je zjištění, že řada opravdu hlubokých myšlenek zhynula jednoduše proto, že je vyslovil zkroušený posluha sklízejí zbytky bujaré žravnice svého pána, a naopak kdejaký blábol odrážející pouze idiocii svého slavného AUTORA se rozšířil do učebnic a naučných (sic!) slovníků.

Šíření a uchovávání replikátorů (třeba genovým či memovým stopováním) je konstitutivním prvkem světa, v němž žijeme. Memy utvářejí nejen naše prostředí, ale i aparát, s jehož pomocí se světem (a memy) interagujeme. Každé setkání s novými memy nenechává naši mysl chladnou a do jisté míry ji přetransformává. Po kolizi s memem o obětování jediného syna božího za všechny hříchy světa a jeho absorbování se stává infikovaný jedinec někým jiným – pro (další) příklady netřeba chodit daleko, stačí se rozhlédnout kolem sebe, mnohdy i do sebe. Po transformaci proklouznou další spřízněné memy do mysli mnohem snadněji. Naopak řadě konkurenčních myšlenek je přístup odepřen. Důvěryhodnost a přijatelnost cizích memů je tedy dána ne jejich „pravdivostí“, ale jednoduše pořadím, v jakém se s nimi setkáváme.

Rozhodujícím aspektem šíření memu je jeho nakažlivost. To je samozřejmě tvrzení tautologické – nakažlivost poznáme až podle míry šíření. Ani autor tohoto povídání nezůstal nepoznamenaný nakažlivou memotvorbou autora knihy, kterou četl před sepsáním výše předloženého souboru memů. Za domácí úkol mohou čtenáři hádat, která recentní kniha z produkce nakladatelství Vesmír to byla. □

Byli bychom špatnými přírodovědci, kdybychom dovedli pozorovat společenstva rostlin, mravenců nebo včel a byli slepí k zákonům, které řídí běh společnosti naší vlastní, lidské.

Otakar Matoušek: Člověk kritizuje přírodu
Nakl. Václav Petr, Praha 1946, s. 245